

Olavi Koivukangas

Ph.D, FT, professori, dosentti
Siirtolaisuusinstituutin johtaja

Vappuna 1900 räjähti hiilikaivos Utahin Scofieldissa

Artikkeli on julkaistu myös
Siirtolaisuus-Migration-lehdessä 2/2000 (s. 2-4).

Siirtolaisuusinstituutti – Migrationsinstitutet

Turku – Åbo 2000

<http://www.migrationinstitute.fi>

Vappuna 1900 räjähti hiilikaivos Utahin Scofieldissa

Rio Granden ja Western-radan varrella sijaitsevassa Scofieldin kaivoskaupungissa Utahissa kuului vapunpäivänä 1900 klo 11.25 kova pamahdus. Sen ajateltiin liittyvän paikakunnan vapunpäivän viettoon. Äskettäin valmistuneella haalilla vietettiin lastenjuhlaa ja illan ohjelmaan kuului vapputanssit. Mutta pian tuli tieto, että Winters Quartesin kaivoksen osa neljä oli räjähtänyt ja miehiä oli loukussa myös osassa 1. Kaivoksessa oli työssä satoja miehiä - joukossa myös paljon suomalaisia.

Sadattuhannet suomalaiset lähtivät Pohjois-Amerikkaan hankkimaan talorahoja tai muuten vaurastumaan. Monet onnistuivatkin, mutta useat saivat maksaa kalliin hinnan siirtolaiseksi lähdöstään. Parhaiten tunnemme Titanicin mukana hyiseen Atlantin valtameren uponneet suomalaiset - 40 ihmistä. Mutta monin verroin suuremmaksi nousee Pohjois-Amerikan kaivoksissa, metsätöissä ja muissa vaarallisissa ammateissa kuolleiden suomalaisten määrä. Kotimaahan saapui vain pieni paketti, jossa oli suurin toivein Amerikkaan lähteneen pojan kello, kukkaro ja muut henkilökohtaiset tavarat sekä viesti, joka kertoi nuoren miehen menehtyneen kaivoslohkareen alle tai kuolleen räjähdyksessä. Siirtolaisuuden tätä puolta ei toistaiseksi ole tutkittu juuri ollenkaan.

Heti Scofieldin räjähdysten jälkeen alkoi epätoivoinen pelastustyö. Ensimmäiset kaivokseen yrittäneet kannettiin tajuttomina pois. Heistä ainakin kaksi menetti henkensä. Pelastajat yrittivät ykköskuilun kautta neloseen, mutta joutuivat perääntymään kaasupalon takia. Kun kuolleet hevoset oli raivattu nelosen sisäänkäynnin suulta, ja ilma alkoi kiertää, voitiin laskeutua kaivokseen. Ensimmäiset uhrin löytyivät 180 metrin syvyydestä. Vielä elossa oleva mies, jonka kasvot olivat palaneet tuntemattomiksi, pyysi pelastajia lopettamaan tuskansa. Hän kuoli seuraavana yönä.

Neloskuilussa olleet kaivosmiehet olivat olleet tietoisia kuoleman tulosta. Takit oli vedetty pään yli, toiset olivat kaivaneet kasvonsa hiekkaan yrittäessään suojautua kaivoskaasulta. Joku oli ollut sytyttämässä piippuaan, toinen syömässä voileipiään. Jotkut olivat juosseet käytävään yrittäen päästä ulos lyhyintä reittiä nelosen kautta aavistamatta, että vaara vaani juuri siellä. Mustuneiden miesten ruumiiden joukossa tusina pikkupoikia makasi isiensä ja veljiensä vierellä. Heidät oli palkattu apupojiksi kytkemään malmi-vaunuja.

Ylösnostetut ruumiit pestiin ja vietiin kaivosyhtiön rakennuksiin odottamaan tunnistamista. Raivaus oli työlästä ja kesti pitkään. Viikon kuluttua Salt Lake Herald -lehti kertoi suomalaisten väittävän, että kaivoksessa oli vielä 15 heidän maanmiestään. Vielä elokuussa löytyi yksi uhri, jonka poika oli saanut kaivosinsinöörit uskomaan, että hänen isänsä oli hautautunut hiilimassojen alle.

Arviot Scofieldin kaivosonnettomuuden uhreista vaihtelevat 200:sta 300:aan. Kun lähökohdaksi otetaan alin arvio, joka kolmas kaivoksessa menehtynyt oli suomalainen. Keskipohjanmaa-lehdessä 1.5.1988 Marjatta Pulkkinen toteaa onnettomuudessa kuolleiden suomalaisten määräksi arvioitavan 62; näistä suurin osa keskipohjalaisia. Salt Lake Cityssa, Utahissa, asuva sukututkija Timothy Laitila Vincent sanoo menehtyneitä suomalaisia ollen vähintään 68. Tarkkaa lukua saadaan tuskin koskaan selville. Suomalaisien hautaajaksi saatiin pastori A. Granholm Wyomingista.

Isoluoman perheen tragedia

Vetelin Räyringistä kotoisin olleesta Isoluoman perheestä kuoli Scofieldin onnettomuudessa kuusi poikaa, kaksi pojanpoikaa ja yksi vävy. Abrahamin ja Kaisan seitsemän poikaa ja kaksi pojanpoikaa lähtivät Amerikkaan päätyen Scofieldin kaivoksille. He kutsuivat Suomessa olevat vanhempansa luokseen viettämään vanhuudenpäiviään. Sukunimi oli lyhentynyt Luomaksi - tai amerikkalaisittain Loumaksi. Tuolloin 70-vuotias Abraham ja 65-vuotias Kaisa saapuivat Scofieldiin vain kolme kuukautta ennen onnettomuutta. Pojat olivat luvanneet pitää huolen vanhemmistaan, sillä he ansaitsivat hyvin. Vain yksi poika, Matti Leanteri, onnistui ryömimään ulos kaivoksesta viimeisillä voimillaan. Tytär Tildan mies Aleksanteri Välikangas Toholammilta menehtyi onnettomuudessa. Pojanpojat Juho Heikki ja Aaprami Adolf olivat vain 18- ja 17-vuotiaita. Kun Luoman perheen uhrin aiottiin haudata eri paikkoihin, Kaisa Luoma vaati ehdottomasti, että kaikki yhdeksän oli haudattava samaan riviin. Puoli vuotta onnettomuuden jälkeen Abraham ja Kaisa Luoma palasivat Suomeen, missä asui vielä yksi poika.

Luoman talon edessä toukokuussa vuonna 1900 otettu kuva. Istumassa Abraham ja Kaisa Luoma. Heistä vasemmalla onnettomuudesta pelastunut poika Matti ja oikealla aviomiehensä menettänyt tytär Tilda. Taustalla on veljesten leskiä ja orpoja sekä työvereita. Kuva: Utah State Historical Society.

100-vuotismuistotilaisuus 1.5.2000

Scofieldin onnettomuuden vaikutukset tuntuvat vielä tänäänkin kipeinä muistoina sekä Yhdysvalloissa että Suomessa. Vapunpäivänä järjestettiin kaivosonnettomuuden muistotilaisuus tapahtumapaikalla. Tilaisuudessa tutkija Timothy Laitila Vincent esitti Siirtolaisuusinstituutin myötätunnon ilmauksen onnettomuuden menetysten johdosta. Terveh-

dyksessä rohkaistiin myös paikallisia yhdistyksiä ja yksityisiä henkilöitä toimimaan uhrien henkilötietojen ja heidän perheidensä kohtalojen selvittämiseksi.

Vanhoja ja uusittuja hautakiviä Scofieldin hautausmaalla. Kuva: Timothy Laitila Vincent.

Lisätietoja (englanniksi):

Artikkeleita ja kuvia:

- http://www.rootsweb.ancestry.com/~utcache/scofield_mine.htm
- <http://www.media.utah.edu/UHE/c/COPPERMINE.html>
- <http://www.media.utah.edu/UHE/>